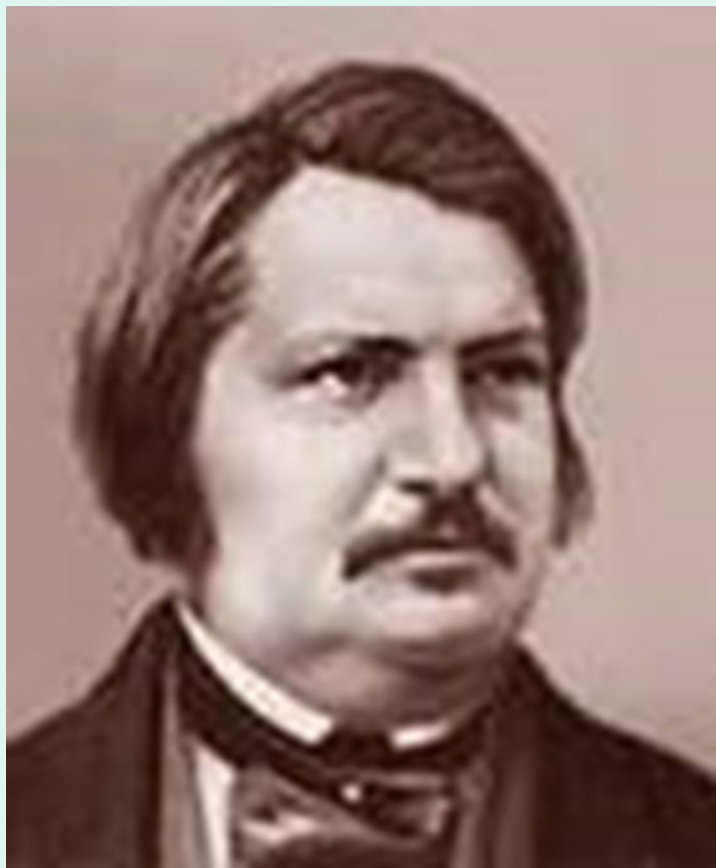
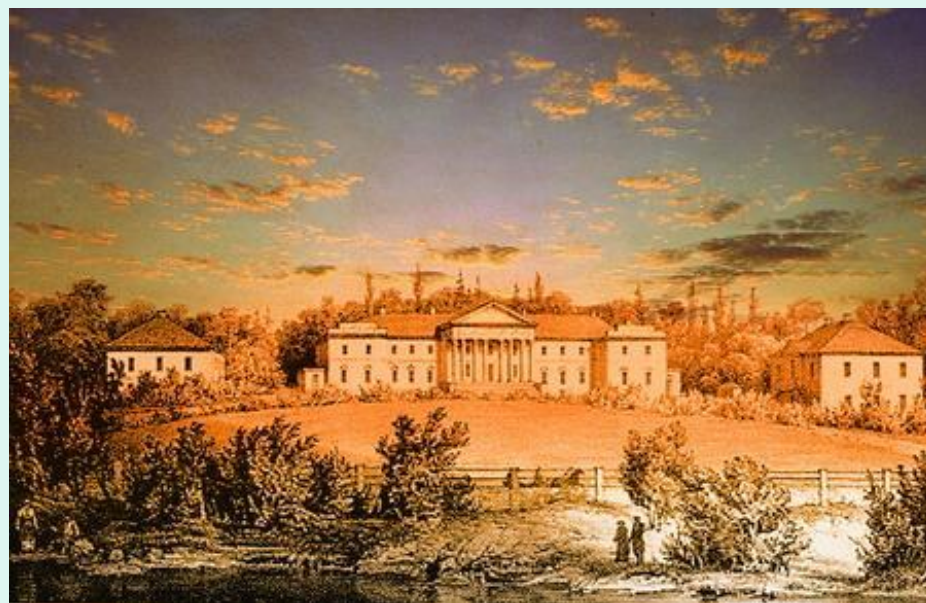

Бальзак і Україна

**...Я побачив малий Лувр, грецьку святиню,
позолочену призахідним сонцем...**

О. де Бальзак

- **З першої зустрічі ця жінка стала ідеалом кохання в житті Оноре де Бальзака. У вирі пристрастей вона ладна була позбутися всього, щоб бути з ним поруч. І потім, незважаючи на відстань, роки, вона не лише зберегла силу своїх почуттів, а й змогла розпалити багаття родинного вогнища, яке так необхідне для створення сімейного затишку. Щоб одружитися з ним, вона зреклась більшості своїх маєтків. Заплатила борги, зроблені ним за життя і залишені по смерті.**

- Евеліна (Єва) Ганська була із роду Ржевуських — давнього шляхетського роду, праправнучкою королеви Франції Марії Ліщинської. Її батько, збіднілий шляхтич, був людиною непересічною, свого часу навіть листувався із Вольтером. Евеліна була не лише вродливою та багатую, а й начитаною та інтелігентною, вона досконало володіла кількома європейськими мовами, любила подорожувати, грала на фортепіано. Любила танцювати й неодноразово була зіркою балів у Санкт-Петербурзі, Європі, літературних салонів в Одесі. 19-річну Евеліну видали заміж за Вацлава Ганського, старшого за неї майже вдвічі.

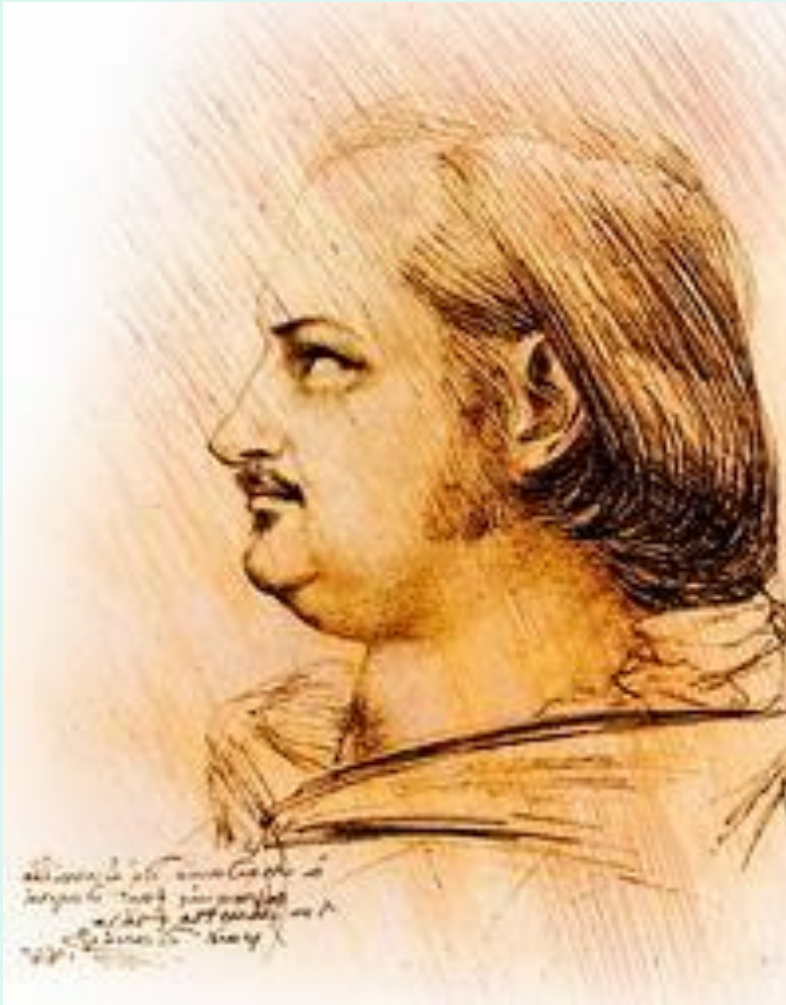
Історія кохання

- А розпочинався їхній роман з епістолярної таємниці. Закохана в талант великого романіста заміжня поміщиця написала письменникові захоплюючого листа, зітканого з суцільних компліментів, й підписалася загадково „Чужоземка”. Без жодної зворотньої адреси.
- Отож, розпочавши листування з Бальзаком, чи то з нудьги, чи то задля веселощів, чи то з жіночої цікавості, Евеліна потай від чоловіка занурилася в романтичну пригоду.
- Через півтора року після початку листування Ганська з Бальзаком уперше зустрілися у Швейцарії (1833).
- У Швейцарії з письменником познайомився й Вацлав Ганський і не лише розповів йому про свої численні багатства, а й запросив письменника до Верхівні.

- Згодом були зустрічі і в інших містах світу, куди Ганські доволі часто їздили: у Женеві, у Санкт-Петербурзі, Відні.
- Після смерті чоловіка Ганської (1841 р.) закохані продовжують листуватися і зустрічаються на нейтральних територіях: 1843 року — в Санкт-Петербурзі (тут Оноре де Бальзак попросив її руки); 1845-го — у Дрездені. У 1846 р. Ганська їде з Бальзаком до Франції, звідти закохані вирушають у подорож Європою.
- "Боже мій, будь благословенна тисячу разів, моя обожнювана Єво! Одержав твого листа, тисячу разів благословенного, тисячу разів перечитаного, де ти - це я, де ти кохаєш, усе забуваючи, я знову дихаю, я ожив, як зів'ялий квіт, напоєний водою... Ти настільки моє життя, що я не витримаю більше 3 місяців розлуки...»

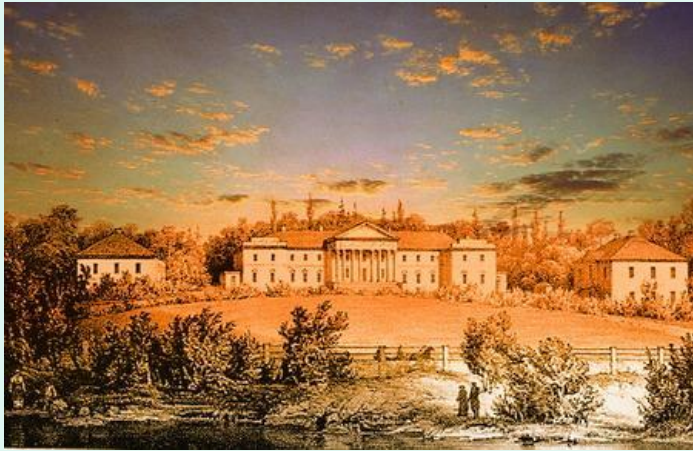
Із листа Бальзака до Ганської

- Цар Микола I рішуче запротестував і не дав дозволу на одруження Евеліни Ганської з іноземцем. І лише в 1850 році завершився довгоочікуваний фінал весільної одіссеї Оноре де Бальзака і Евеліни Ганської.

- **«Я продам і ліквідую все. Поїду туди, де будеш ти, з радістю, байдужий то того, що залишив у Франції... Життя без тебе неможливе. Якщо ти хочеш ... залишитися на Україні й там одружитися зі мною, обміркуй це і скажи мені відверто. Я не заважаюся й на мільйонну долю секунди, як треба буде приїхати, щоб оселитися й жити там, де перебуваєш ти. Даю тобі слово, що аж до останніх моїх днів, до останнього подиху, не буде в моєму серці жалю за тим, що покидаю, не почувеш від мене зітхання, не побачиш тіні смутку в моїх очах. Буду тоді веселіший, як за молодих літ...».**

**Із листа Бальзака
до Евеліни**

- **Верхівня**

- Вперше Бальзак потрапив до Верхівні тільки восени 1847 року і пробув там із невеликими перервами до лютого 1848-го. Вдруге (і востаннє) він жив у цих місцях з вересня 1848-го до квітня 1850-го року. Під час цих відвідин України письменник виїжджав до Києва, Санкт-Петербурга, Бердичева, інших місць.

- **Бердичів**

- Палац Ганської. Верхівня.

- Парковий місток

- Гість із Франції знайомиться з побутом Верхівні, її природою і детально розповідає про це в листах до Парижа друзям і рідним, захоплюється майстерними кріпаками Ганської, занотовує 77 способів виготовлення хліба. Місцем його частих прогулянок був парк навколо палацу. Доріжки в ньому були вимощені червоними цеглинами, що давало можливість мандрувати ними навіть після дощу. Через яр у парку було перекинато місток — все це збереглося у Верхівні й донині.

- У Верхівні він працював над п'єсою «Мачуха», повістю «Посвячений», **“Зворотний бік сучасної історії”**, **“Театр такий, яким він є”** (з титульною сторінкою й переліком дійових осіб, датований: **Верхівня, Україна, X, 1847 рік**) **“Жіночий характер”**... В одному з листів із Верхівні Бальзак пише: **«Я маю тут розкішний апартаментик — салон, кабінет і спальню; кабінет із рожевого мармуру з каміном, чудовими килимами та зручними меблями, вікна цілком із скла без олов'яної фольги; краєвид відкривається переді мною на всі боки...»**

Верхівня у листах Бальзака

- **«Країна ця цікава й тим, що поруч із справжньою розкішшю тут не вистачає звичайнісіньких речей. Цей маєток єдиний, де є карсельна лампа й лікарня. Дзеркала на десять футів - і нема шпалер на стінах. А Верхівня вважається найбагатшим маєтком на Україні, яка величиною дорівнює Франції. Тут втішаєшся чудовим спокоєм... Незважаючи на родючі землі, обернути продукти на гроші важко, бо управителі крадуть і не вистачає робочих рук для молотіння хліба, який молотять машинами. А проте ви не уявляєте собі багатства й могутності Росії, треба це бачити, щоб повірити. Ця могутність і ці багатства - суто територіальні, і тому Росія рано чи пізно стане господарем європейського ринку сировини».**
- **«Ми топимо тут груби соломою. За тиждень тут спалюють стільки соломи, скільки можна знайти на ринку св. Лаврентія в Парижі. Якось я пішов на тік у Верхівню, де молотять хліб машинами, і там стояло на одне село 20 скирт, на 30 футів заввишки, завдовжки в п'ятдесят кроків і завширшки у 12 кроків. Але управителі крадуть і значно зменшують прибутки. Ми не уявляємо собі вдома, як тут живуть. У Верхівні треба мати все своє: тут є кондитер, мебельник, кравець, чоботар, які обслуговують маєток. Я розумію тепер, що таке триста домочадців, про яких мені говорив у Женеві небіжчик п. Г., що мав до своїх послуг цілий оркестр».**

- **Верхівня. Садиба Ганських**

- **Родинна усипальниця Ганських**

- ***У Верхівні зберігся ансамбль садиби Ганських: палац у стилі ампір 1800 р., два флігелі (1800 р. та 1789 р.). Збереглась також родова усипальниця Ганських (1810), у якій і тепер діє православна церква. Вражає великий парк площею 60 га з алеями та арочним мостом. Гуляючи цим парком, можна поринути у минуле, овіяне легендами. У самому палаці у кімнатах, де жив Бальзак, діє невеликий музей, який займає три кімнати: салон, робочий кабінет і спальню.***

- Досі поблизу Бердичева, на Житомирщині, стоїть костел святої Варвари, де вінчалися графиня Евеліна Ганська з „великим французом” Оноре де Бальзаком. На фасаді храму в меморіальній рамці так і написано: „Тут 2 березня 1850 року житомирський прелат Віктор Ожаровський закріпив церковним актом шлюб Евеліни Ганської та Оноре де Бальзака”.

- Трохи більше, ніж за місяць після одруження, подружжя виїхало з Верхівні до Парижа. Через весняне бездоріжжя ця подорож тривала майже місяць. Бальзак, як писала Евеліна доньці, прибув на місце в жахливому стані.

- Колишній будинок Бальзака в Парижі на вул. Фортюне

- Ще до освячення їх шлюбу з Бальзаком, знаючи про його хворобливий стан, Евеліна не плакала особливих надій щодо свого майбутнього. «Я знаю добре, надто добре, — писала вона своєму братові Адаму Ржевуському, — що пан Бальзак — приречений і що навіть при найкращому догляді не зможе протягнути довго... Однак думка, що я можу бути потрібною цьому великому розумові і цьому великому благородному серцеві, також є нагородою. Я дам йому все щастя, на яке він заслуговує, й, роблячи це, сама буду щаслива. Так часто його зраджували: я залишуся йому вірною наперекір усім і... нехай він умре з рукою в моїй руці та з моїм образом у серці...»

- Бальзак так і помер — рука Евеліни тримала його руку до останніх хвилин. Про таку відданість, мабуть, мріяв би майже кожен чоловік.
- Після смерті пана Оноре Евеліна Ганська сплатила його чималі борги. Північна Зоря пережила його на 32 роки. Поховані вони поруч на кладовищі Пер-Лашез у Парижі.